

BGE Budapest LAB

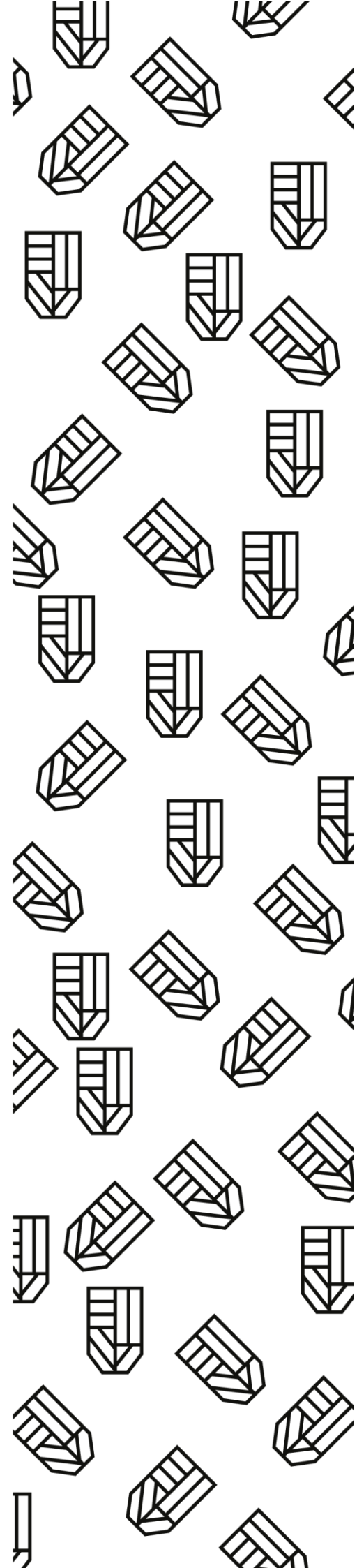
WORKING PAPER SERIES

ISSUE 23, 2025

CSÁKNÉ FILEP JUDIT
SZENNAY ÁRON
TIMÁR GIGI

VÁLLALKOZÁSOKTATÁS
MAGYARORSZÁGON
GLOBAL
ENTREPRENEURSHIP
MONITOR KÜLÖNJELENTÉS
2025

23

VÁLLALKOZÁSOKTATÁS MAGYARORSZÁGON GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR KÜLÖNJELENTÉS 2025

Csákné Filep Judit
Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest LAB
csaknefilep.judit@uni-bge.hu

Szennay Áron
Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest LAB
szennay.aron@uni-bge.hu

Timár Gigi
Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest LAB
timar.gigi@uni-bge.hu

Working Paper Series 23-2025

ISSN: 2630-7960

Copyright © 2025 Csákné Filep Judit, Szennay Áron, Timár Gigi

Working papers are in draft form. This working paper is distributed for purposes of comment and discussion only. It may not be reproduced without permission of the copyright holder. Copies of working papers are available from the author. The views expressed in the Budapest LAB Working Paper Series are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Budapest Business School or Budapest LAB. Research Working Papers have not undergone formal review and approval. Such papers are included in this series to elicit feedback and to encourage debate on important public policy challenges. Copyright belongs to the author(s). Papers may be downloaded for personal use only.

Jelen tanulmány a Global Entrepreneurship Monitor 2021-2024 évi projektek adatfelvételéből származó információk felhasználásával készült. A tanulmányban szereplő adatok értelmezése és elemzése a szerzők felelőssége, akiknek álláspontja nem feltétlenül tükrözi az általuk képviselt intézmény nézeteit.

A GEM magyarországi partnere a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem. A kutatást a BGE Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda végzi. Bővebb információ:
<https://budapestlab.hu/>

A TKP2021-NKTA-44 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a Tématerületi Kiválósági Program 2021 (TKP2021-NKTA) pályázati program finanszírozásában valósult meg.

www.budapestlab.hu

ISSUE: 23-2025

Dátum: 2025.03.05

VÁLLALKOZÁSOKTATÁS MAGYARORSZÁGON

GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR KÜLÖNJELENTÉS 2025

Bevezető

A vállalkozások működése és egy állam polgárainak vállalkozási aktivitása és hajlandósága nemcsak a vállalkozásban érintettek, hanem az egész nemzetgazdaság számára fontos témák. A vállalkozásalapítás ösztönzőleg hat a gazdasági fejlődésre, a politikai döntéshozók a vállalkozói tevékenységet a foglalkoztatás, a gazdasági, valamint regionális fejlődés motorjának tekintik (Galvão és mtsai., 2017; Huszák & Jáki, 2022; Urbano és mtsai., 2019).

A terület mélyebb vizsgálata a vállalkozásoktatás és vállalkozói tudás helyzetére fókuszálva külön figyelmet érdemel, mivel a vállalkozói tevékenység elősegítésének egyik lehetséges eszköze a vállalkozói ismeretek oktatása lehet, amelynek vállalkozási hajlandóságra való pozitív hatását metaanalízis is megerősíti (Martínez-Gregorio és mtsai., 2021). „A vállalkozásoktatás az egyik leginnovatívabb és leghatásosabb erőnek tekinthető, amely bármely ország versenyképes gazdaságának egészségét meghatározza” (Jena, 2020). Hasonlóan, Doan (2022) öt régiós ország (Bulgária, Horvátország, Lengyelország, Lettország, valamint Szlovákia) adatait vizsgálva a vállalkozások fejlesztése érdekében az országok egyedi jellemzőit is figyelembe vevő vállalkozásoktatási programok kidolgozását és alkalmazását javasolja. A vállalkozói ismeretek oktatása így a politika napirendjén is előkelő helyre került: az Európai Bizottság 2013-ban elindította a Vállalkozás 2020 akciótervet (Európai Bizottság, 2013).

Matlay (2008) tíz éven keresztül végzett longitudinális kutatása azt mutatta, hogy a vállalkozásoktatás pozitív hatással van a vállalkozással kapcsolatos karriercélok elérésére. A vállalkozói tevékenység elősegítésének egyik lehetséges eszköze a vállalkozói ismeretek oktatása lehet (Martínez-Gregorio et al., 2021).

A vállalkozásoktatás minősége és hozzáférhetősége a gazdaságok vállalkozói ökoszisztémáinak részét képezi. Ugyanakkor a sok egymástól függő elemet tartalmazó, összetett konstrukciót képező ökoszisztémák egyes elemeinek önálló hatásának mérése bonyolult feladat (Oluotuse és mtsai., 2018). Ez azt is jelenti, hogy vállalkozásoktatásnak a

vállalkozói tevékenységre és az új vállalkozások alapításának ösztönzésére gyakorolt hatását övező egyre nagyobb politikai és tudományos érdeklődés ellenére a témával kapcsolatos ismereteink meglehetősen korlátozottak. Ennek megfelelően átfogóbb elemzésre van szükség a vállalkozói ismeretek oktatása és a vállalkozói tevékenységben való tényleges részvétel közötti kapcsolat megértéséhez (Nabi és mtsai., 2018).

A Global Entrepreneurship Monitor (GEM), a világ legnagyobb vállalkozáskutatása 1999 óta biztosít megbízható adatokat a felmérésben részt vevő országok vállalkozói aktivitásáról, illetve vállalkozói ökoszisztémájának helyzetéről. A globális felmérésben, amelyben világszerte neves egyetemek vesznek részt, 2020-tól a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem képviseli Magyarországot. A kutatást az egyetemen belül a Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda végzi (Csákné Filep és mtsai., 2022, 2023, 2024).

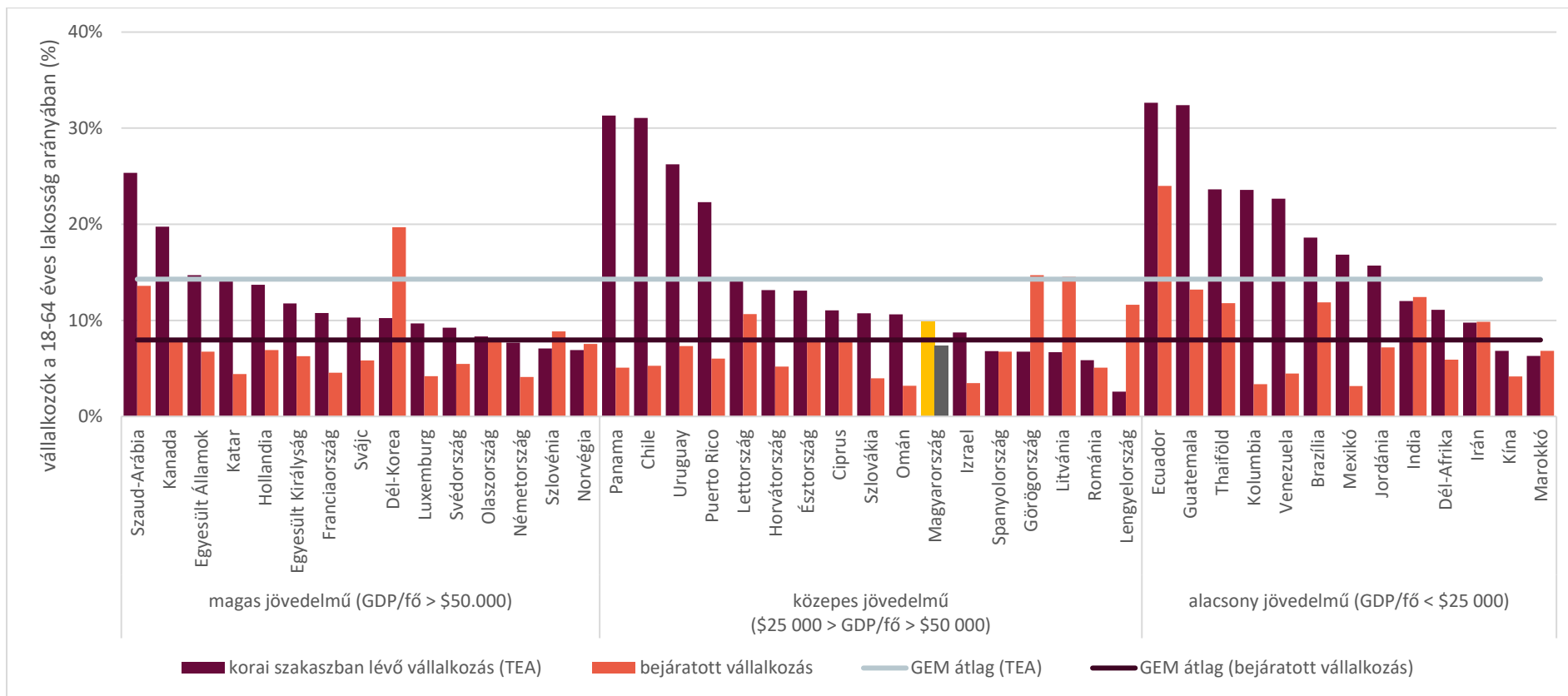
Jelen riport – a teljes kutatás eredményeit összegző, évente elkészülő Nemzeti jelentésnél specifikusabban – a vállalkozásoktatás helyzetét mutatja be, a GEM 2021 és 2024 közötti négy adatfelvétele alapján. A kutatás minden évben a 18-64 éves lakosság körében végzett nagymintás, reprezentatív kérdőíves felmérést, továbbá 36, szigorú feltételek alapján kiválasztott szakértő megkérdezését foglalja magában.

Mennyien vállalkoznak, és mennyire vonzó vállalkozni?

Globális kitekintésben Magyarország a közepes jövedelmű GEM országok között a korai szakaszban lévő vállalkozások tekintetében – a korábbi évekhez hasonlóan – az utolsó harmad elején, míg a bejáratott vállalkozások tekintetében az első harmad végén helyezkedik el. Mind a korai szakaszban lévő vállalkozások aránya (9,9%), mind a bejáratott vállalkozások aránya (7,4%) alacsonyabb Magyarországon, mint a GEM kutatásban részt vevő országok átlaga (rendre 14,3, illetve 8,0%) (Csákné Filep és mtsai., 2023).

1. ábra

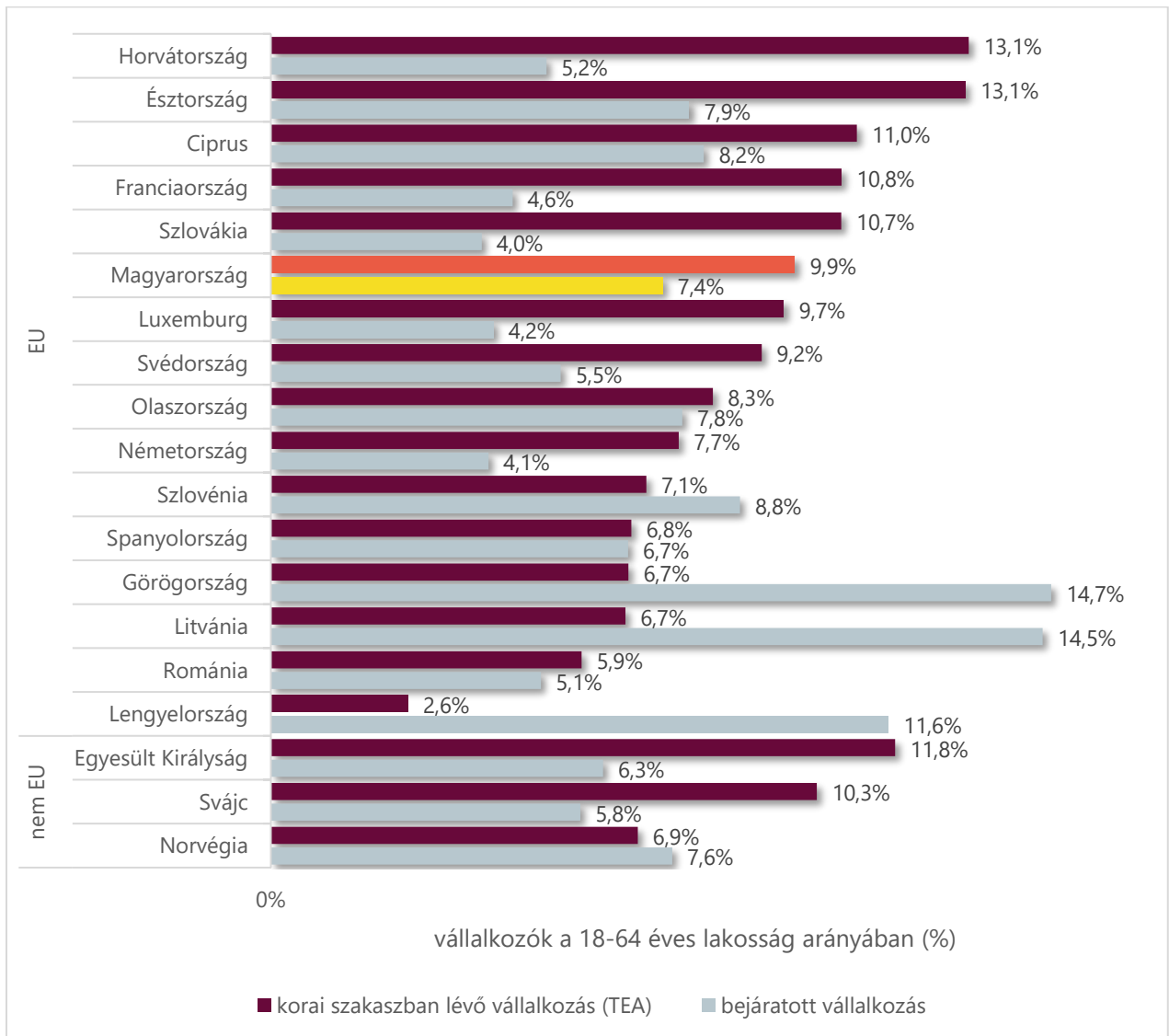
A korai szakaszban lévő és a bejártatott vállalkozások aránya nemzetközi összehasonlításban (2023)

Európai összehasonlításban Magyarország a középmezőnyben szerepel – a 21 európai GEM ország közül mind a korai szakaszban lévő, mind a bejártatott vállalkozások esetén a 10. helyen, míg a 18, felmérésben részt vevő EU tagországot tekintve a második harmad tetején, a 8. helyen szerepel. Fontos kiemelni, hogy az EU-t tekintve a korai szakaszban lévő vállalkozások aránya az átlagnál (9,3%) némileg magasabb (9,9%), addig ez a viszony a bejártatott vállalkozások esetén épp fordított, az átlagos 7,7 százaléktól némileg elmarad (7,4%). A bejártatott vállalkozások aránya különösen magas Görögországban (14,7%) és Litvániában (14,5%), amelynek háttérében mindkét ország esetében a megfelelő munkalehetőségek hiányában a megélhetés mint vállalkozási motiváció állhat.

2. ábra

A korai szakaszban lévő és a bejártatott vállalkozások aránya nemzetközi összehasonlításban – Európa (2023)

A vállalkozói szerkezet, vagyis a GEM terminológiában szereplő korai szakaszban lévő vállalkozások (TEA), illetve a bejártatott vállalkozások (EB) aránya tekintetében továbbra sincs jelentős eltérés Magyarországon a globális, illetve a GEM-ben részt vevő európai országok átlagától.

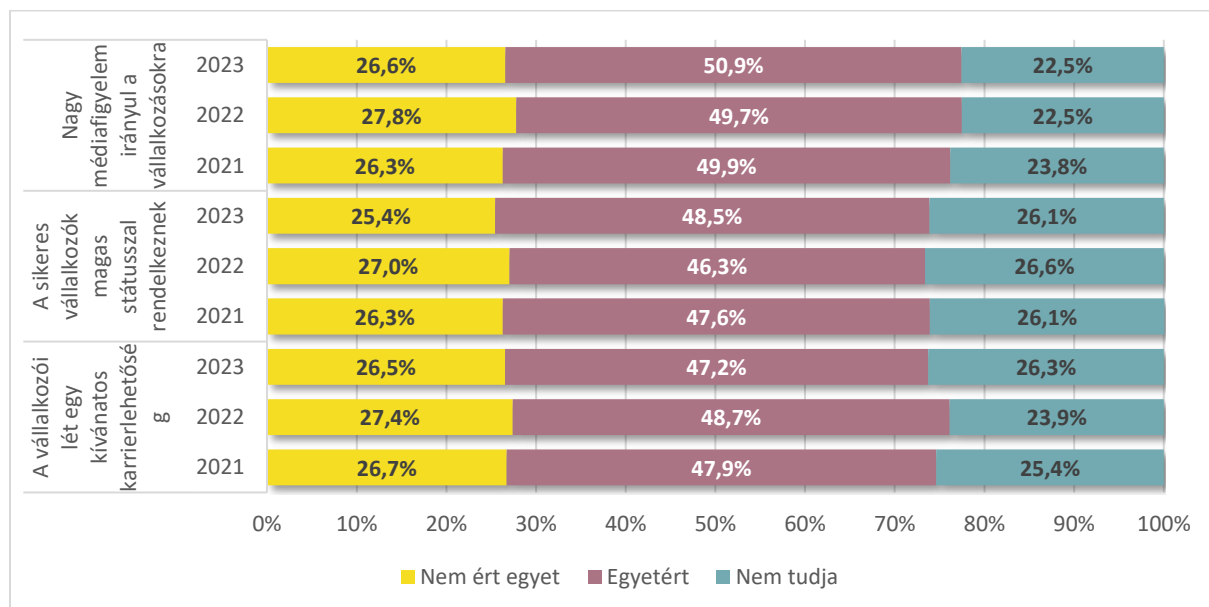
A vállalkozói légkör Magyarországon stabilnak tekinthető. Az elmúlt évek adatai alapján nagyjából minden második aktív korú személy ismer a környezetéből olyan személyt, aki az elmúlt 2 évben új vállalkozást indított, és közel hasonló arányban gondolják úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani. E tekintetben azonban óvatosságra ad okot, hogy ez az érték 2021 óta kis mértékben, de folyamatosan romlik – a 2021-es 49,1 százalékról 2024-re 43,2 százalékra csökkent. A gazdasági várakozásokat övező aggodalmakat mutatja,

hogy a 2022-ben tapasztalt alacsony szinten (28,2%) stagnál azok aránya, akik kedvező vállalkozásalapítási lehetőséget látnak a következő 6 hónapban. 2022-höz viszonyítva hibahatáron belül csökken a felnőtt lakosságban azok aránya, akiket az esetleges kudarc visszatart a vállalkozásalapítástól, továbbra is tízből négyen (42,3%) nem vállalkoznak az esetleges bukás lehetősége miatt. A felmérés eredményei alapján mindhárom mutató a 2021-es szinthez képest alacsonyabb, 2022-ben mért szinten stagnál. E tendencia tartós fennmaradása esetén középtávon negatívan befolyásolhatja a vállalkozói hajlandóságot (Csákné Filep és mtsai., 2022, 2023, 2024).

A vállalkozásalapítási hajlandóságot a vállalkozói léghő mellett a vállalkozók általános társadalmi megítélése is befolyásolhatja. A vállalkozói lét megítélése a GEM-ben vizsgált változók – a vállalkozókra irányuló médiafigyelem, a sikeres vállalkozók státuszának megítélése és a vállalkozói lét mint karrierlehetőség kívánatossága – alapján a magyar felnőtt lakosság körében pozitív, ami támogatóan hathat a vállalkozói tervek megvalósítására.

Eredményeink szerint minden második ember szerint nagy médiafigyelem irányul a vállalkozásokra (50,9%), a sikeres vállalkozók magas státusszal rendelkeznek (48,5%), valamint a vállalkozói lét egy kívánatos karrierlehetőség (47,2%).

3. ábra
A vállalkozói lét értékelése (2021-2023)

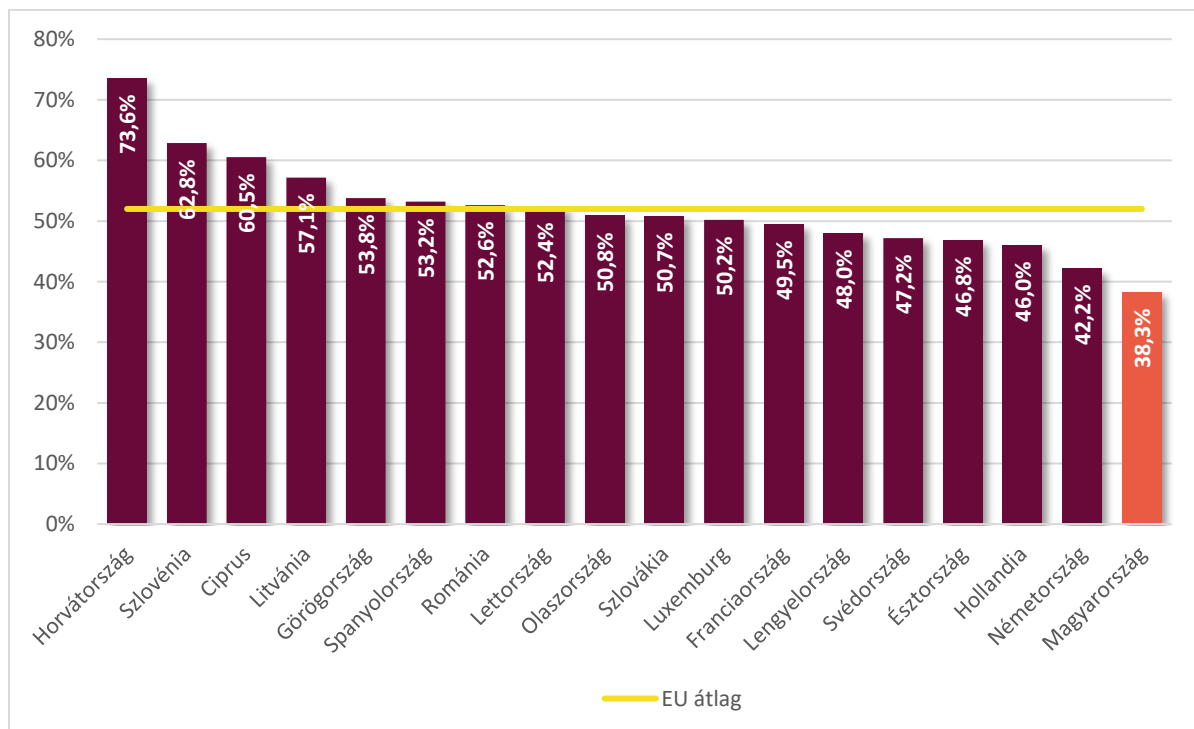
A vállalkozói tudás és vállalkozásoktatás helyzete

A vállalkozói tudás önértékelése

Ugyan 2021 óta lassan, de folyamatosan növekszik a magyarországi 18-64 év közötti lakosságon belül azok aránya, akik saját bevallásuk szerint rendelkeznek a vállalkozásindításhoz szükséges tudással, készségekkel, illetve tapasztalattal, ez az érték a legalacsonyabb a GEM kutatásban részt vevő európai uniós országok között. A 2023-as 38,3 százalékos arány lényegesen elmarad mind az EU, mind a hasonló társadalmi-kulturális és történelmi háttérrel rendelkező kelet-közép-európai EU tagországok átlagától (rendre 52,0, illetve 53,6%). A kutatásban részt vevő más országok adatai alapján ugyanakkor ez az érték javítható – a 2021-ben és 2022-ben Magyarországhoz hasonlóan lemaradó Németország lényegesen, két év alatt 5,1 százalékponttal, míg a 2021-ben kifejezetten alacsony rátát (33,4%) felmutató Szlovákia 17,3 százalékpontot javított – fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy ahhoz, hogy ez megbízhatóan tendenciának tekinthető-e, a további évek adatfelvételei adhatnak választ.

4. ábra

Nemzetközi összehasonlítás – A vállalkozásindításhoz elegendő tudással, készséggel, tapasztalattal rendelkezők aránya a 18-64 év közötti lakosságon belül 2023

A kutatásban részt vevő EU tagállamok között a legnagyobb arányban a horvát, a szlovén, illetve a ciprusi lakosság véli úgy, hogy rendelkezik vállalkozásindításhoz szükséges ismeretekkel (rendre 73,6, 62,8, illetve 60,5%). Összességében elmondható, hogy Németország és Magyarország kivételével a lakosság legalább közel fele választott hasonlóképpen.

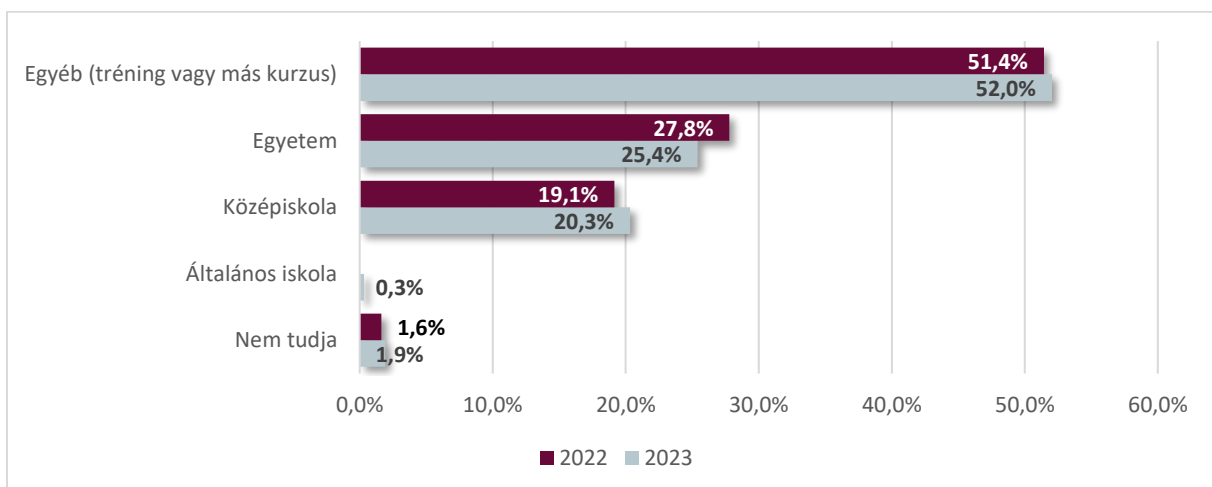
A vállalkozásoktatásban való részvétel

A magyarországi helyzet jobb megértése, illetve az eredmények pontosabb magyarázata érdekében a magyarországi GEM kutatócsoport a nemzetközi konzorcium hozzájárulásával 2022-ben a központi kérdőívet több, a vállalkozásoktatáshoz kapcsolódó kérdéssel egészítette ki.

Eredményeink alapján a magyar felnőtt lakosság 16,2 százaléka részesült valamilyen vállalkozóvá válásra felkészítő, a vállalkozóvá válásra motiváló oktatásban, amely lényegében megegyezik az előző évben mért 18,1 százalékos értékkel. Szintén nincs lényeges változás a tekintetben, hogy a többség (52,0%) az iskolarendszeren kívüli tréningen vagy kurzuson tett szert erre a tudásra. Emellett a vállalkozásoktatásban részesültek negyede (25,4%) egyetemen, ötöde (20,3%) pedig középiskolában kapott vállalkozói ismereteket. A vállalkozáshoz szükséges tudás megszerzésében az általános iskola szerepe mindkét évben elhanyagolható (5. ábra).

5. ábra

A vállalkozásoktatás helye a vállalkozásoktatásban részesültek arányában

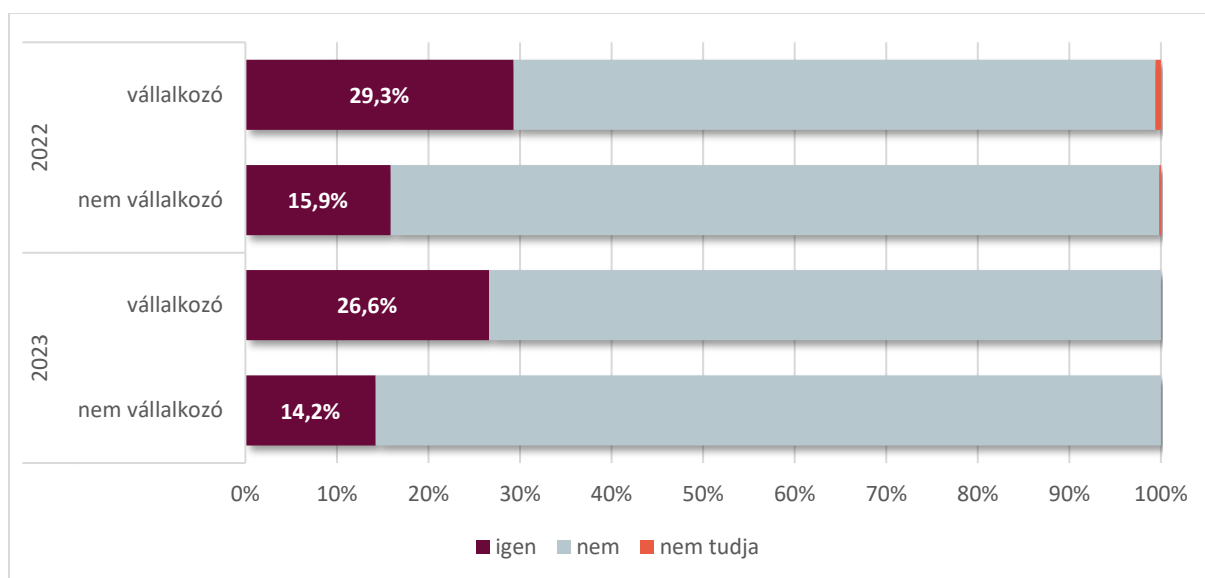

Tízből heten úgy váltak vállalkozóvá és működtetik a cégüket, hogy soha nem vettek részt vállalkozásoktatásban, ami feltehetően negatívan befolyásolja a működési hatékonyságukat és

versenyképességüket. A vállalkozói lét és a vállalkozásoktatásban való részvétel szoros összefüggést mutat, a vállalkozással rendelkezők közel kétszer nagyobb eséllyel vettek részt vállalkozásoktatásban, mint a nem vállalkozók (6. ábra). Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ez nem jelent oksági kapcsolatot. Elképzelhető, hogy a valós vállalkozási szándékkal rendelkezők céljuk elérése érdekében tudatosan keresik a szükséges ismeretek megszerzésének lehetőségét, de az is, hogy a valamiképpen vállalkozásoktatásba bekapcsolódók körében emelkedik a vállalkozási hajlandóság.

6. ábra

Vállalkozásoktatásban részesültek aránya a vállalkozók és a nem vállalkozók arányában

A vállalkozásoktatásban való részvétel és a vállalkozói atmoszféra értékelése

A vállalkozásoktatásban való részvétel lényegesen befolyásolja a vállalkozói atmoszféra elemeiről alkotott percepciókat. A vállalkozásoktatásban részt vettek nagyobb hányada ismer a környezetében legalább egy személyt, aki az utóbbi két évben új vállalkozást indított. Ez az összefüggés mindkét vizsgált évben statisztikailag igazolható, 2023-ban például kétszer nagyobb volt ennek a valószínűsége.

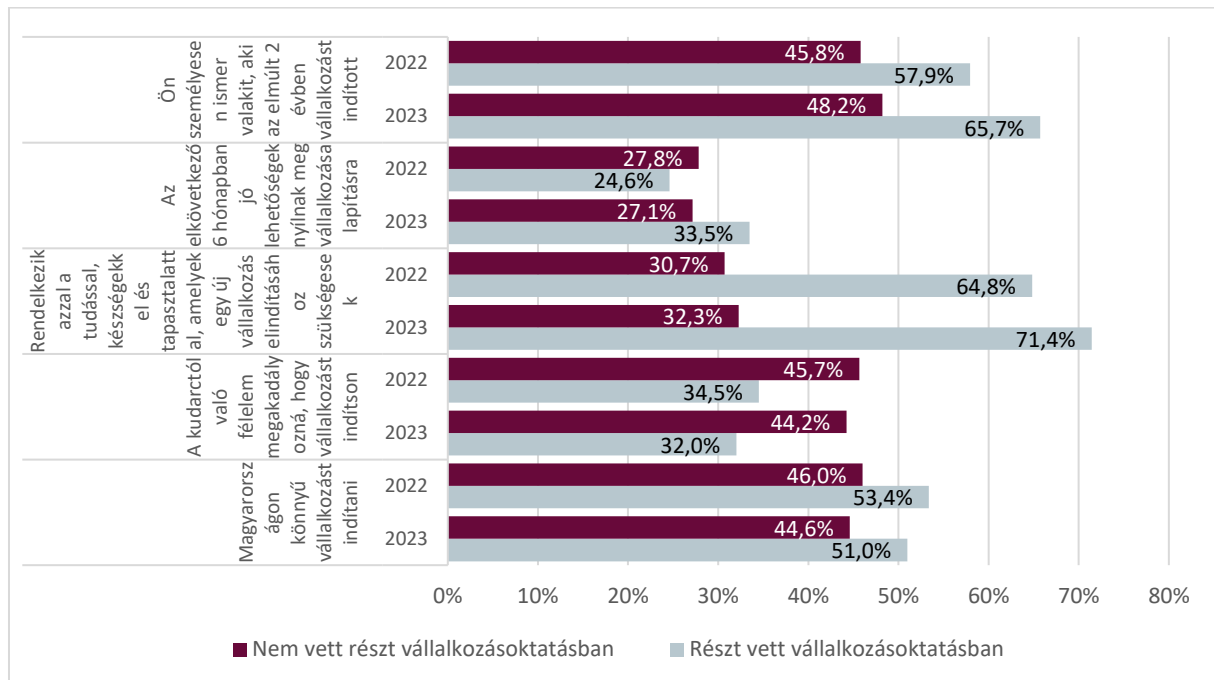
A következő időszakban várható kedvező üzleti lehetőségek tekintetében az összefüggés ugyan csak 2023-ban jelentős, akkor viszont egy vállalkozásoktatásban részt vett személy a lakosság többi részéhez képest 1,35-ször akkora eséllyel vett észre vállalkozásalapításra alkalmas üzleti lehetőséget. A vállalkozásoktatásban való részvétel – a várakozásoknak megfelelően – kifejezetten jelentős mértékben támogatja a vállalkozásindításhoz szükséges tudás, készségek, tapasztalatok elsajátítását – a képzésben a képzésben részesültek a nem

részesültekhez képest 5,25-ször nagyobb eséllyel nyilatkoztak úgy, hogy rendelkeznek a vállalkozásindításhoz szükséges ismeretekkel.

A vállalkozásoktatás nem csak a lehetőségészlelést támogatja, hanem lényegesen, egészen pontosan a lakosság többi részéhez viszonyítva háromötödére csökkenti a kudarctól való félelem vállalkozásindítástól való visszatartó erejét. Érdekes eredmény, hogy bár a két évben kb. 7 százalékponttal nagyobb arányban állították a képzésben korábban résztvevők, hogy Magyarországon könnyű lenne vállalkozást indítani, az összefüggés statisztikailag nem jelentős.

7. ábra

Atmoszféra értékelése vállalkozásoktatásban való részvétel szerint – 2022-2023

A vállalkozásoktatás minőségének hatása a vállalkozói aktivitásra

A vállalkozói ismeretek oktatása és a vállalkozói tevékenységbe való bekapcsolódás összefüggése a posztszocialista, tranzíciós gazdaságok esetében különösen komplex. Bauernschuster és szerzőtársai (2012) eredményei arra utalnak, hogy az egykori NDK-hoz tartozó német tartományokban a lakosság számára a nyugatiakkal összevetve lényegesen kevésbé preferált az önállóság, ami akadályozza a vállalkozói tevékenység fejlődését. A vállalkozási tevékenység, a vállalkozói gondolkodás nemzetgazdaságra és az egyes egyénekre gyakorolt pozitív hatásait felismerve (Boyle, 2007) a közép-kelet-európai országok tranzíciós folyamatának hatékony elősegítése érdekében az egyetemek vállalkozásoktatásban betöltött kiemelt szerepére hívja fel a figyelmet.

Az irodalmi források alapján tehát feltételezhetjük, hogy a vállalkozásoktatás a vállalkozói tevékenységet gátló kulturális tényezők hatásának csökkentésével a közép-kelet-európai (KKE) tranzíciós országokban is pozitívan járulhat hozzá a vállalkozói tevékenység előmozdításához.

Mind 2021-ben, mind 2022-ben a mérsékelnél erősebb szignifikáns összefüggés látszik a korai szakaszban lévő vállalkozói tevékenység (TEA) és az általános- és középiskolai vállalkozásoktatás értékelése között. Ennek alapján a magasabb szintű vállalkozásoktatás a közoktatásban pozitív hatással bír a korai szakaszban lévő vállalkozói tevékenységre. Az összefüggés azonban csak a kelet-közép-európai (KKE) országok esetében mutatható ki, a nem KKE országok esetében nincs ilyen kapcsolat. A kapcsolat azonban 2023-ban már egyik országcsoportban sem szignifikáns. A bejáratott vállalkozások száma (EB) és a vállalkozásoktatás között egyik változó, illetve egyik országcsoport esetén sincs szignifikáns kapcsolat az elemzett időszakban (1. táblázat). A fenti eredményeket a vállalkozásoktatás összetevői és a vállalkozói tevékenység közötti korrelációk is megerősítik.

1. táblázat

A vállalkozásoktatás és a vállalkozói tevékenység közötti összefüggések

		TEA			EB		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
A vállalkozás-oktatás szintje az általános- és középiskolában	KKE	0,85	0,69	0.36	-0.03	0.47	0.34
	nem KKE	-0.25	-0.14	-0.16	-0.02	-0.10	0.07
A vállalkozás-oktatás szintje a szakképzés, továbbképzés, főiskolai és egyetemi képzésben	KKE	0.53	0.60	0.43	-0.05	-0.14	0.32
	nem KKE	-0.06	0.13	0.20	-0.24	0.49	0.00

* A statisztikailag is jelentős asszociációs kapcsolatokat ($p < 0,05$) félkövérrel jelöltük

Szignifikáns ($p < 0,05$) és erős vagy mérsékeltnél erősebb korreláció van az általános- és középiskolai oktatásban folyó vállalkozóképzés – amely (1) kreativitásra, önállóságra és személyes kezdeményezésre ösztönöz, és (2) megfelelő oktatást nyújt a piacgazdasági alapelvekről – és a korai szakaszban lévő vállalkozói tevékenység között a KKE-országokban, de csak 2021-ben és 2022-ben (2. táblázat). Ez az eredmény azt mutatja, hogy az általános- és középiskolai oktatásnak lehet némi hatása a vállalkozói tevékenységre a KKE-országokban, de ez a hatás nem következetes a vizsgált években (Csákné Filep és mtsai., 2025).

2. táblázat

Az általános- és középiskolai vállalkozásoktatás és a vállalkozói tevékenység közötti összefüggések

		TEA			EB		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
Az általános és középiskolai oktatás kreativitásra, önállóságra és személyes kezdeményezésre ösztönöz	KKE	0,85	0,70	0.4	0.0	0.4	0.3
	nem KKE	-0.25	-0.12	-0.18	-0.04	-0.12	0.02
Az általános és középiskolai oktatás megfelelő ismereteket ad a piacgazdaság alapelveiről	KKE	0,85	0,73	0.33	-0.11	0.47	0.31
	nem KKE	-0.24	-0.16	-0.17	0.02	-0.08	0.08
Az általános és középiskolai oktatás megfelelő képzést ad a vállalkozói tevékenység és új cégek alapítása témakörben	KKE	0.74	0.64	0.39	0.12	0.51	0.32
	nem KKE	0.15	0.41	0.39	0.86	0.59	0.58

* A statisztikailag is jelentős asszociációs kapcsolatokat ($p < 0,05$) félkövérrel jelöltük

A szocializmus ideje alatt és az azt követően született generációk közötti eltéréseket vizsgálva a GEM adatok alapján is látható az a történelmi háttérből is következő tény, hogy a szocializmus generációi számára a vállalkozói ismeretek oktatása kevésbé volt elérhető a formális oktatás keretei között, és inkább azon kívül, egyéb tréningeken, tanfolyamokon tanultak a vállalkozói ismeretekről. Ez azt is jelenti, hogy a vállalkozói ismeretek számukra prioritást jelentettek, és hajlandóak voltak pénzügyi forrásokat és időt mozgósítani a megszerzésükhöz – bár az eredmények értelmezéséhez fontos látni, hogy nem is nagyon állt rendelkezésre számukra más lehetőség. A rendszerváltás után születettek többsége egyetemi tanulmányai során vagy a középiskolában részesült vállalkozói oktatásban, és kisebb valószínűséggel vették igénybe a nem formális vállalkozói oktatást (Csákné Filep & Szennay, 2024).

Összességében azonban a válaszadók több mint fele a formális oktatási rendszeren kívül vett részt vállalkozói oktatásban.

A vállalkozásoktatás helyzete a vállalkozói ökoszisztémában

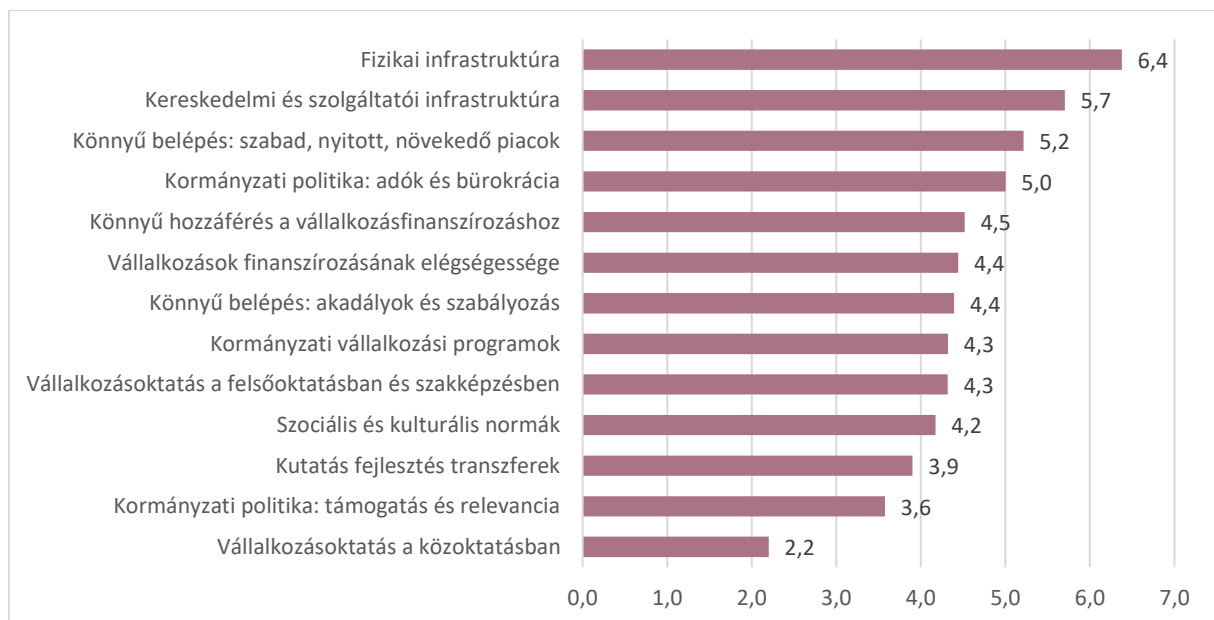
Az országokra jellemző vállalkozási környezetről a GEM nemzeti szakértői felmérése (National Expert Survey – NES) nyújt átfogó képet. A szakértők értékelése nyomán kerülnek meghatározásra a vállalkozási keretfeltételeket jellemző értékek, amelyek számtani átlaga adja az egyes gazdaságokra jellemző Nemzeti Vállalkozási Kontextus Index (National Entrepreneurship Context Index – NECI) értéket. A szakértői értékelések egyetlen mutatóba történő tömörítése lehetővé teszi a vállalkozói ökoszisztémák nemzetközi összehasonlítását.

A vállalkozási keretfeltételek értékelése 0-10-ig terjedő skálán történik, ami alapján az 5-ös érték esetén mondható, hogy az adott terület elfogadhatónak, fejlettségi szintje kielégítőnek tekinthető. A 2023-as szakértői értékelések alapján Magyarország NECI értéke 4,5.

Megvizsgálva az egyes tényezők értékelését, a nagyon alacsony 2,2 értékkel a Vállalkozásoktatás a közoktatásban ökoszisztéma elem értékelése a leggyengébb. A Vállalkozásoktatás a felsőoktatásban és szakképzésben elem értékelése 4,3, ami ugyan kedvezőbb, de alatta marad az elfogadható 5-ös értéknek.

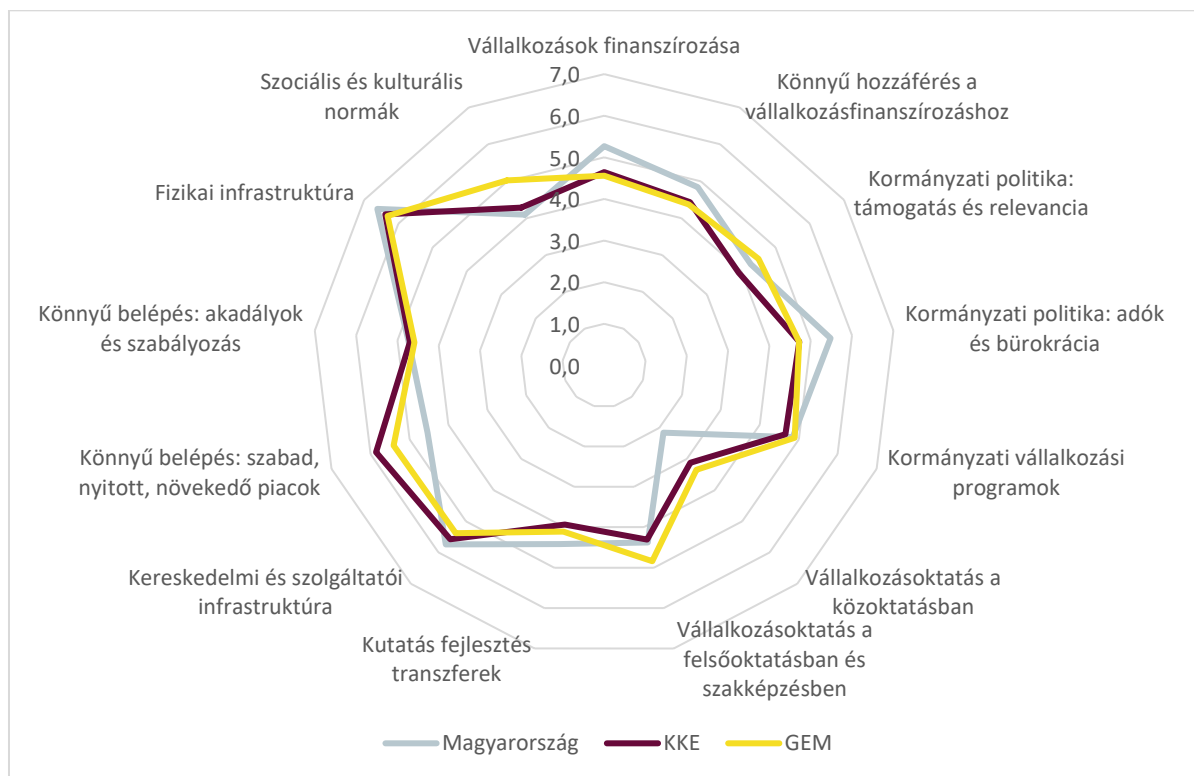
8. ábra

A vállalkozói ökoszisztéma elemeinek értékelése (2023)

Nemzetközi összehasonlításban vizsgálva a vállalkozásoktatást jellemző ökoszisztéma elemeket, a kirajzolódó kép még kevésbé kedvező, mivel a magyar értékelés mind a GEM globális, mind a Kelet-Közép Európát jellemző értékek alatt marad. A Vállalkozásoktatás a közoktatásban ökoszisztéma elemet mind a GEM globális, mind a régiós szakértők 3,4-re értékelték, míg a felsőoktatás értékelése a régióban 4,8, a GEM globális szintjén pedig 4,9, tehát tulajdonképpen eléri a kielégítőnek tekinthető értéket.

9. ábra
A vállalalkozási keretfeltételek összehasonlítása (2023)

A vállalkozásoktatás a fenti szakértői értékelés alapján a magyar vállalkozói ökoszisztéma neuralgikus pontjának tekinthető. Hogy ezen a területen van teendő, azt megerősíti a szakértői és lakossági felmérés eredményeinek összecsengése is. A lakossági felmérés alapján a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a vállalkozói atmoszférát mérő kérdésekben és a vállalkozói tudás és tapasztalat önértékelése tekintetében is magasabb értékelést adtak – vagyis inkább ismernek vállalkozókat, több lehetőséget látnak és inkább érzik felkészültnek magukat egy vállalkozás elindítására. Emellett kevésbé félnek a kudarctól, és inkább gondolják úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani. Tehát a vállalkozásoktatás pozitív hatása a magasabb iskolai végzettséggel együtt érvényesül – a felsőoktatásban zajló

vállalkozásoktatást pedig a szakértők is magasabbra értékelték a közoktatás vállalkozásoktatási tevékenységénél. Az eredmények alapján az alap- és középfokú oktatásban zajló vállalkozásoktatás fejlesztése hozzájárulhatna a hazai vállalkozói atmoszféra fejlesztéséhez.

A fentiek alapján indokolt, hogy a vállalkozásoktatás a vállalkozói aktivitásért és versenyképességért felelős szakpolitika kiemelt témakörévé váljon. Egyrészt általában és nemzetközi összehasonlításban is gyenge értékelésű ökoszisztéma elem, amely egyértelműen fejlesztésre szorul, másrészt az oktatásnak van egy olyan speciális hatása az ökoszisztémára, hogy kitörési pontot biztosít a javulás irányába, ugyanakkor képes szűk keresztmetszetté válni, amelynek alacsony szintje az ökoszisztémát alkotó többi elem fejlődésének gátjává válik.

Hivatkozások

- Bauernschuster, S., Falck, O., Gold, R., & Heblich, S. (2012). The shadows of the socialist past: Lack of self-reliance hinders entrepreneurship. *European Journal of Political Economy*, 28(4), 485–497. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2012.05.008>
- Boyle, T. J. (2007). A New Model of Entrepreneurship Education: Implications for Central and Eastern European Universities. *Industry and Higher Education*, 21(1), 9–19. <https://doi.org/10.5367/000000007780222688>
- Csákné Filep J., Gosztönyi M., Radácsi L., Szennay Á., & Timár G. (2022). *Vállalkozási környezet és attitűdök Magyarországon*. Budapesti Gazdasági Egyetem. <https://doi.org/10.29180/978-615-6342-24-9>
- Csákné Filep J., Radácsi L., Szennay Á., & Timár G. (2023). *Tenni akarás és megélhetés – vállalkozói motivációk és lehetőségészlelés Magyarországon*. Budapesti Gazdasági Egyetem. https://doi.org/10.29180/2939-8320_978-615-6342-55-3
- Csákné Filep, J., & Szennay, Á. (2024). Entrepreneurship Education Differences between the Generations of Socialism and Post-Socialism. *Journal of East European Management Studies (JEEMS), special issue*, 63–82. <https://doi.org/10.5771/9783748949602-63>
- Csákné Filep J., Szennay Á., & Timár G. (2024). *Lehetőségek, motiváció, környezet – vállalkozói működés Magyarországon*. Budapesti Gazdasági Egyetem. <https://doi.org/10.29180/978-615-6342-81-2>
- Csákné Filep, J., Timár, G., & Szennay, Á. (2025). Analysing the Impact of Entrepreneurship Education on Early-Stage Entrepreneurship—Focusing on the Transitional Countries of Central and Eastern Europe. *Administrative Sciences*, 15(2), Article 2. <https://doi.org/10.3390/admsci15020036>
- Doan, K. H. (2022). The differences in the impact of entrepreneurship education on entrepreneurial knowledge: A cross-country analysis. *Management & Marketing*, 17(1), 73–97. <https://doi.org/10.2478/mmcks-2022-0005>
- European Commission. (2013). *ENTREPRENEURSHIP 2020 ACTION PLAN Reigniting the entrepreneurial spirit in Europe* (COM(2012) 795 final). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0795:FIN:en:PDF>
- Galvão, A., Ferreira, J. J., & Marques, C. (2017). Entrepreneurship education and training as facilitators of regional development: A systematic literature review. *Journal of Small*

Business and Enterprise Development, 25(1), 17–40. <https://doi.org/10.1108/JSBED-05-2017-0178>

Huszák, L., & Jáki, E. (2022). Perspectives of Entrepreneurship Education in the Danube Region. *Köz-Gazdaság - Review of Economic Theory and Policy*, 17(3), 3–11.

Jena, R. K. (2020). Measuring the impact of business management Student's attitude towards entrepreneurship education on entrepreneurial intention: A case study. *Computers in Human Behavior*, 107, 106275. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106275>

Martínez-Gregorio, S., Badenes-Ribera, L., & Oliver, A. (2021). Effect of entrepreneurship education on entrepreneurship intention and related outcomes in educational contexts: A meta-analysis. *The International Journal of Management Education*, 19(3), 100545. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100545>

Matlay, H. (2008). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(2), 382–396. <https://doi.org/10.1108/14626000810871745>

Nabi, G., Walmsley, A., Liñán, F., Akhtar, I., & Neame, C. (2018). Does entrepreneurship education in the first year of higher education develop entrepreneurial intentions? The role of learning and inspiration. *Studies in Higher Education*, 43(3), 452–467. <https://doi.org/10.1080/03075079.2016.1177716>

Olutuase, S., Brijlal, P., & Yan, B. (2018). Entrepreneurial orientation and intention: Impact of entrepreneurial ecosystem factors. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(3).

Urbano, D., Aparicio, S., & Audretsch, D. (2019). Twenty-five years of research on institutions, entrepreneurship, and economic growth: What has been learned? *Small Business Economics*, 53(1), 21–49. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-0038-0>

GEM háttér és adatfelvételi módszertan

A kutatásban használt fogalmak részletes magyarázata, valamint az adatfelvétel technikai, módszertani részletei a QR kód beolvasásával elérhetők.

<https://budapestlab.hu/index.php/gem-terminologia-es-modszertan/>

A kutatást a BGE Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda végezte.
További információ: <https://budapestlab.hu/>